

หลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม
กับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้
ชุด วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร

The Principles and The Teaching Device of The Virtue,
Morality Appropriately for Youth in
The Southern Literary Work “WANNAKAMTHAKSIN:
WANNAKAMKUTSON”

พัชลินจ์ จินนุ่น¹ คุณัญญ์ สมชนะกิจ² และธนภัทร เต็มรัตน์ะกุล³

Phatchalin Jeennoon¹, Kunaj Somchanakit²
and Tanapat Temrattanakul³

¹อ.ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

²อ.ดร., สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³อ.ดร., สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร จำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ จันทาคดคำกาพย์ วันคารคำกาพย์ ป้องครกคำกาพย์ เจ็ดจาคำกาพย์ นายตันคำกาพย์ สุทธิกรรมชาดกคำกาพย์ เต้าทองคำกาพย์ พระรถเมรีคำกาพย์ สุบินชาดกคำกาพย์ พระวรวงศ์คำกาพย์ พระวรพินธ์คำกาพย์ พญาหงส์คำกาพย์ และเสื่อโค ก กา คำกาพย์ โดยเน้นวิจัยเอกสาร ผลการศึกษาพบว่าหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมมี 2 ประเด็น คือหลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การใฝ่เรียนรู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง การมีสำนึกทางศีลธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย การมีปัญญารู้ซัด ความรอบคอบ ความพอเพียง ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบในหน้าที่ และความสัตย์สุจริต และหลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ความมีน้ำใจ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย และความสุภาพ หลักคุณธรรม จริยธรรมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาล ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และนโยบายของมหาวิทยาลัยทักษิณ (พ.ศ.2555-2556) ทำให้เห็นถึงความทันสมัย เหมาะที่จะนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิตประจำวัน สำหรับวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมจากวรรณกรรมมี 5 วิธี ได้แก่ การบอกคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครโดยตรง การเปรียบเทียบให้เห็นพฤติกรรมของผู้ที่มีและไม่มีคุณธรรม จริยธรรมแบบคู่ขนาน การจัดให้มีบุคคลที่น่าเชื่อถือช่วยวิจารณ์และแก้ไขข้อบกพร่องด้านคุณธรรม จริยธรรม การยกย่อง ชมเชยและให้รางวัลสำหรับการประพฤติดี มีคุณธรรม จริยธรรม และการสร้างกฎเกณฑ์หรือสถานการณ์ เพื่อเน้นย้ำพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมโดยหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมน่าจะนำวิธีการเหล่านี้ไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เยาวชน

คำสำคัญ : หลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมเยาวชน วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

Abstract

This research aims to study the principles and the teaching devices of the appropriate virtue and morality for youth through 13 selected stories in the Southern literary work titled “WANNAKAMTHAKSIN: WANNAKAMKUTSON”, and the research is based on documentary research. The selected stories include ChanthakhadKamKaap, WankanKamkaap, PongklongKamkaap, ChedjaKamkaap, NaidanKamKaap, SuthiKamChadokKamkaap, Taothong KamKaap, PhrarotmeriKamkaap, SubinchadokKamkaap, PhraworawongKamkaap, PhraworapinKamkaap, PhayahongKamkaap, and SuachokokaKamkaap. The research results reveal that the principles of the appropriate virtue and morality for youth in the Southern literary work have covered 2 aspects. The first one is the principles of self-development which focusing on pursuing knowledge, self-confidence, self-sufficiency, moral conscience, diligence, discipline, brilliance, carefulness, sufficiency, patience, responsibility, and faithfulness. And the second one is the principles of living with others which focusing on kindness, gratitude, sacrifice, agreement, interpersonal relations, democracy, and politeness. These principles correspond with the royal guidance and the National Economic and Social Development Plan no. 11 (B.E.2555-2559), and the yearly policy of Thaksin University (B.E. 2555-2556) which are proved to be modern and appropriate for adapting to the teaching and pursuing daily life. The teaching devices appeared in the Southern literary work have been revealed in 5 methods which include telling the virtue, morality of the character directly, comparison of the behavior of those with and without the parallel virtue and morality, setting the trusted people to help in debugging and criticism, praising and giving rewards for good behavior of the virtue and morality, and regularizing the situations to emphasize the virtue and morality. It is recommended that any social agencies should adapt these methods to maximize the benefits for youth.

Keywords : The Principles and The Teaching Device, Virtue, Morality, Youth, The Southern Literary Work

บทนำ

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีการสร้างสรรค์กันมาอย่างยาวนาน นอกจากจากมีไว้เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นแหล่งอบรมคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมแก่คนในสังคมด้วย ดังที่ชวน เพชรแก้ว [1] กล่าวว่าวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้นอกจากมีไว้เพื่อฝึกฝนให้กุลบุตรอ่านออกเขียนได้แล้ว ยังใช้เป็นแนวประพฤติปฏิบัติที่ตรงมาควบคู่ไปด้วย เพราะใช้อบรมสั่งสอนเยาวชน ให้รู้ดีรู้ชั่ว รู้บาปบุญคุณโทษ รู้คุณของผู้มีพระคุณ ฯลฯ โดยผู้แต่งนิยมเขียนเป็นกาพย์ เพราะกาพย์มีท่วงทำนองที่เหมาะสมในการสวดหนังสือสำหรับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้รับความนิยมในภาคใต้เป็นอย่างมาก คือวรรณกรรมประเภทนิทาน เนื่องจากให้ทั้งสาระคำสอนที่มีประโยชน์ และวิธีการสอนที่ดี ปัจจุบันมีการรวบรวมไว้ในหนังสือชุด วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร¹ มีนัยแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้เป็นวรรณกรรมที่ได้รับการคัดสรรจากนักวิชาการในระดับหนึ่งแล้วว่ามีคุณค่าควรแก่การอ่านและศึกษาหาความรู้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้เยาวชน ซึ่งในที่นี่หมายถึงนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้หลักคุณธรรม จริยธรรมสำคัญ นอกเหนือจากการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว ดังที่สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก [2] กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนอ่านวรรณกรรมที่อยู่นอกจากหนังสือเรียนเป็นการเสริมสร้างด้านคุณธรรม จริยธรรมได้ทางหนึ่ง โดยคุณธรรม จริยธรรมจากวรรณกรรมจะค่อย ๆ เชื่อมประสานสู่จิตใจจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ยิ่งในพ.ศ. 2552-2561 รัฐบาลประกาศให้เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน รวมทั้งให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติด้วย การเล็งการวรรณกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนอ่านโดยมีวิธีการปลูกฝังที่ดีจึงส่งเสริมแนวคิดนี้ได้ น่าสนใจว่า หลักคุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏในนิทานคำกลอนชุดนี้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมเรื่องคุณธรรม จริยธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของ

¹ วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร คือชื่อหนังสือโครงการวิจัยซึ่งศ.ชวน เพชรแก้ว และคณะจัดทำไว้มีจำนวน 13 เล่ม 84 เรื่องหนังสือชุดนี้ได้รับการคัดสรรมาจากวรรณกรรมปริทัศน์ซึ่งมีจำนวน 435 เรื่อง มีเนื้อหาสาระครอบคลุมทั้งศิลาจารึกและจารึกลักษณะอื่น ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนาน บันทึก เหตุการณ์ ประเพณี และพิธีกรรม สุภาษิต คำกลอน ตำรา ฯลฯ

รัฐบาล ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม [3] และนโยบายของมหาวิทยาลัยทักษิณ ประการสำคัญ คือสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษาวันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 ความว่า

ขณะนี้รู้สึกกันทั่วไปว่า มีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้น เนื่องจากเหตุหลายกระแส ความจริง เยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงต้องกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาแก่สังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาที่จะต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชา และความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะนำมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติ เพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะนำทางความประพฤติและจิตใจ [4]

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรม ผู้วิจัยพบว่ามี การศึกษากันอย่างแพร่หลายทั้งจากนวนิยาย ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การละเล่นพื้นบ้าน หนังสือแบบเรียน นิทานและวรรณกรรมมุขปาฐะอื่น ๆ ในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นภาคใต้ เช่น อุดม หนูทอง [5] ศึกษาจริยธรรมในวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ เสริมศรี อนันตพงศ์ [6] ศึกษา จริยธรรมที่ปรากฏในการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ และสืบพงศ์ ธรรมชาติ [7-8] วิเคราะห์ จริยธรรมในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทานประโลมโลก และจากวรรณกรรมมุขปาฐะใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาสรุปได้ว่านักวิจัยเน้นศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรม ยังไม่เน้นศึกษาวิธีการสอน และการเชื่อมโยงกับสังคม ที่สำคัญคือยังไม่มีการศึกษาใน วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า วรรณกรรมภาคใต้ ชุด วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร เป็นวรรณกรรมที่น่าศึกษาประเด็นดังกล่าว ซึ่งการ ศึกษาวรรณกรรมชุดนี้จะเป็นการศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่สะท้อนจาก วรรณกรรมเพื่อคู่สอดคล้องกับคำสอนในยุคปัจจุบันอย่างไรบ้าง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษาหลักและวิธีการสอนคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นวิเคราะห์ตัวบทเป็นสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่สะท้อนจากรวรรณกรรมที่กษนิพนธ์สมัยโบราณ ซึ่งบันทึกในหนังสือบุดหรือสมุดข่อยมาก่อน ต่อมาจึงมีการนำมาปริวรรตเป็นอักษรวิธีปัจจุบัน เพื่อคว้าวรรณกรรมที่กษนิพนธ์ทั้ง 13 เรื่องสอดคล้องกับนโยบายการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงานในยุคปัจจุบันอย่างไรบ้าง ซึ่งได้แก่ หลักคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาล ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของมหาวิทยาลัยทักษิณ (พ.ศ.2555-5556)

ภูมิหลังเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและนโยบายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย

1.1 ความหมายและความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรมคือคุณลักษณะ สภาวะ หรือสภาพของคุณงามความดีที่บุคคลมีอยู่ และแสดงออกหลักทางการประพฤติปฏิบัติของการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างถูกต้อง ดีงาม และเหมาะสม สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างสงบสุข

คำว่าคุณธรรม จริยธรรม แม้จะเป็นคนละคำ แต่ก็ควรจะใช้คู่กัน ด้วยเหตุผลที่ว่าทั้ง 2 คำมีความหมายที่ทับซ้อนกันอยู่ แยกออกจากกันยาก ดังทศนา เขมมณี [9] กล่าวว่า คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมมีส่วนคล้ายคลึงและสัมพันธ์กัน คุณธรรมเป็นสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ดีงาม จริยธรรมเป็นเรื่องของการแสดงออก การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม ในขณะที่สุพจน์ ไข่มุกดี ก็กล่าวสอดคล้องกัน ดังที่ว่า

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และผู้ใ้ มักใช้ควบคู่กันเสมอ โดยสรุปแล้วหมายความถึงกฎเกณฑ์ในเรื่องของความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง หรือเกิดจากกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มนุษย์ผู้เจริญใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเอง ทำให้การรู้จักไตร่ตรอง แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำสิ่ง

ใดไม่ควรทำ กฎเกณฑ์ในทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นสิ่งดีงาม ควรประพฤติปฏิบัติ เป็นเครื่องมือในการกำกับบุคคล ให้คิดดีและทำดี สภาวะนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในจิตใจของบุคคลผู้ เจริญทุกขณะ แม้กระทั่งการแสดงกริยาอาการออกสู่ภายนอก และเป็นเครื่องกำกับบุคคลมิให้ตกไปสู่ที่ต่ำทราม [10]

การมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคุณธรรม จริยธรรมเป็น เรื่องของความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมจะทำหน้าที่ของ ตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ หากคนในสังคมต่างก็มีคุณธรรม จริยธรรมจะทำให้พบแต่ความสุข การงานเจริญก้าวหน้า อัตราของชนชั้นลดน้อยลง ความ สัมพันธของมนุษย์ก็จะดำเนินไปในทางสร้างสรรค์ สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะ เกิดขึ้นแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้ สอดคล้องกับที่โกวิท ประวาลพุกฤษ์ และภณิดา คุสกูล [11] กล่าวว่าจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งโดยส่วนตนและ ส่วนรวม เป็นปัจจัยพื้นฐานช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย และก้าวไปสู่การพัฒนาอย่าง เป็นระบบ มนุษย์จึงเพียงเอาจริยธรรมที่มีอยู่ในตนออกมาใช้และช่วยกันพัฒนา หากทำได้ ก็จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาวัฒนธรรมของชาติต่อไป

1.2 นโยบายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม

ปัจจุบันทั้งจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่างก็พยายามผลักดันให้ผู้บริหารบ้าน เมืองและนักการเมืองในระดับต่าง ๆ นำเรื่องคุณธรรม จริยธรรมมาใช้เป็นหลักในการบริหาร บ้านเมือง [12] ดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของหน่วยงานในสังคมที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1.2.1 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงความห่วงใยในการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมของสังคมไทย ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ทัวราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2532 [13] ว่า “ทุกวันนี้ความคืดอ่านและความ ประพฤติหลาย ๆ อย่างซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ได้กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคม ยอมรับ แล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกระส่ำระสาย จนทำให้เกิดปัญหาและทำให้ วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมนลงไป...จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการกันฝืนคืดสิ่งที่กล่าวนั้น” จึงมี

การนำหลักคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากล่าวถึงกันเป็นจำนวนมาก ดังไกรยุทธ ธีรตยาสินันท์ [14] ได้เรียบเรียงแนวพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม จริยธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมกับนิสิตนักศึกษา ว่าประกอบด้วยคุณธรรม 4 กลุ่ม คือ คุณธรรมชุดปัจจัยแรงผลักดัน ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และการมีวินัย เป็นแรงผลักดันให้นิสิตนักศึกษามีความพยายามในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุผล ประการที่สองคือคุณธรรมชุดปัจจัยหล่อเลี้ยง ได้แก่ ฉันทะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู ช่วยผลักดันคุณธรรมชุดแรกให้มืออย่างสม่ำเสมอ ประการที่สามคุณธรรมชุดปัจจัยเหนี่ยวรั้ง ได้แก่ ความมีสติ ความรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี ซึ่งคอยเหนี่ยวรั้งไม่ให้แรงผลักดันในตัวบุคคลไปสู่ผลที่ไม่พึงปรารถนา และประการสุดท้าย คุณธรรมชุดปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอารอดเอาเปรียบ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้อยทีถ้อยอาศัย และสนับสนุนให้โอกาสผู้อื่นมีส่วนร่วมในความสำเร็จ ส่วนสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [15] ได้รวบรวมพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พ.ศ. 2493-2544 ว่าทรงเน้นหลักธรรมที่สำคัญ เช่น การคิดที่เป็นกลาง การรักษาความสัตย์ ความจริงใจในอันที่จะประพฤติปฏิบัติ ทั้งต่อตนเอง ต่อคน และต่อบ้านเมือง การมีศรัทธาที่ถูกต้อง ความอดทนเพียร ความไม่ประมาท ความตั้งใจมั่นคง มีปัญญารู้ชัดในงานที่ปฏิบัติ ความตั้งใจจริง ความมีสติรอบคอบ ความมีวินัย การคิดด้วยความรอบคอบและบริสุทธิ์กรรมั่นคงในสุจริตธรรม และการรู้จักสงบใจ โดยควรมีหลักคุณธรรม 7 ประการสำคัญ คือ ศรัทธาถูกต้อง อดทนหาเพียร ตั้งใจ มีปัญญา มีสติรอบคอบ ซื่อสัตย์สุจริต และรักษาวินัย เพื่อให้เป็นคนดีของชาติ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

1.2.2 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของรัฐบาล ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างมาก ดังการออกประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การปลูกฝังจิตใจที่มีคุณธรรมซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรม มีความเพียร อดทน มีสติ ใช้ปัญญา มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันและสามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ทั้งมีการกำหนดค่านิยมหลัก 12 ประการตามมติคณะรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เพื่อบรรจุลงในเป้าหมายของแผนปฏิรูปการศึกษา พ.ศ.2558-2564 [16] ได้แก่

(1) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม (3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ (4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม (5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย (6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน (7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง (8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย รู้จักเคารพผู้ใหญ่ (9) มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี (11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา และ (12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง โดยวินัย วงศ์ใหญ่ [17] ได้จำแนกประเด็นเรื่องค่านิยม 12 ประการของรัฐบาลเป็นด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่าแบ่งได้เป็น 7 ข้อ คือ 1. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 2. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เคารพผู้ใหญ่ 3. มีศีลธรรม หวังดีต่อผู้อื่น 4. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพผู้ใหญ่ 5. มีสติ รู้คิด รู้ทำ 6. มีความเข้มแข็งในจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ และ 7. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

1.2.3 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของมหาวิทยาลัยทักษิณ นโยบายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ คุณธรรมเพื่อการพัฒนาตน (รักสะอาด สนใจใฝ่รู้ เชื่อมมันในตนเอง มีสำนึกในศีลธรรม เช่น รักษาสิทธิและหลีกเลี่ยงอบายมุข) คุณธรรมเพื่อการพัฒนาการทำงาน (ความอดุสาหะ ความประหยัด ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีน้ำใจ) และคุณธรรมเพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม (ความกตัญญู ความเสียสละ ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย และการมีจิตสาธารณะ) [18] แนวคิดนี้สอดคล้องกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ [19] ด้วย

สรุปหลักคุณธรรม จริยธรรมที่หน่วยงานรัฐและมหาวิทยาลัยทักษิณต่างพยายามส่งเสริมหรือปลูกฝัง ได้แก่ ความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรม มีความเพียร มีสติ ใช้ปัญญา มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน สามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลเสียสละ อดทน กตัญญูมีศีลธรรม หวังดีต่อผู้อื่น เคารพกฎหมาย เคารพผู้ใหญ่ มีสติ รู้คิด รู้ทำ มีความเข้มแข็งในจิตใจ ทั้งตนเอง คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ตนเอง รักสะอาด เชื่อมมันในตนเอง อดุสาหะ ประหยัด ความคิดด้วยใจเป็นกลาง

มีความเป็นประชาธิปไตย ละออคติ มีความรับผิดชอบ มีน้ำใจ สามัคคี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นประชาธิปไตย และมีจิตสาธารณะน่าสนใจว่าหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมทั้งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของรัฐบาล รวมถึงมหาวิทยาลัยทักษิณด้วย ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะดูว่าหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมจากวรรณกรรมสอดคล้องกับนโยบายการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงานข้างต้นในประเด็นใดบ้าง เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าหลักคำสอนในวรรณกรรมนั้นสอดคล้องกับนโยบายทางสังคมเป็นอย่างดี เหมาะสมที่จะให้เยาวชนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันโดยจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ หลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับพัฒนาตนเอง เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความสัตย์สุจริต และความมีสติรอบคอบ และหลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสามัคคี และความสุภาพ ดังจะวิเคราะห์ต่อไป

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ชุด วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัตสรร และการเปรียบเทียบหลักคุณธรรม จริยธรรมในวรรณกรรมกับนโยบายส่งเสริมคุณธรรมในสังคม มีดังนี้

1. หลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ชุด วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัตสรร ดังนี้

1.1 หลักคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรม ดังนี้

1.1.1 หลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง เป็นหลักขั้นพื้นฐานที่ใช้พัฒนาด้านการทำกิจกรรมส่วนตัว การศึกษาเล่าเรียน และการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1.1 การใฝ่เรียนรู้ คือ การให้ความสนใจต่อความรู้ที่มีคุณค่าทุกชนิด หรือตั้งใจจดจ่อและใคร่รู้เรื่องราวต่าง ๆ เช่น ตัวละครป้อมครกที่สนใจเรียนวิชาป้องกันตัวกับฤษีตาไฟ เมื่อฤษีสอนสิ่งใดก็รีบทำตามจนเกิดความชำนาญ ดังตัวอย่าง

แนะนำคาถา   กำบังนิทรา   แปลงกายกายี
ด่าผู้ดล่องหน   แต่ล้วนดีดี   นหน่อหน้าจกรี   เจ้าเรียนชื่นใจ
(ป้อมครกคำกาพย์ : 378)

1.1.1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง คือ เชื่อมั่นในความคิดความรู้ กำลังความสามารถของตนเอง กล้าแสดงออก มั่นใจในตนเอง กล้าเสี่ยง ฯลฯ เช่น ตัวละครเจ็ดจ่าที่เป็นเพียงชาวบ้าน แต่กล้าเสี่ยงแข่งเรือกับพระราชฯ สุดท้ายก็สามารถเอาชนะพระราชฯ ได้ ดังคำพูดของเจ็ดจ่าที่ว่า “ข้าพเจ้ามีเอาเลยหนา คนเดียวแค่ข้าพเจ้ามา ตามแต่บุญญา จะแพ้นะตามที” (เจ็ดจ่าคำกาพย์: 408)

1.1.1.3 การพึ่งตนเอง คือ การอาศัยความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น การพึ่งตนเองที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในวรรณกรรมชุดนี้คือการพึ่งตนเองด้านการศึกษาเล่าเรียน โดยพึ่งสติปัญญาความสามารถของตนเอง จนทำให้ตัวละครทุกตัวบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ต่อมาคือการพึ่งตนเองด้านการเลี้ยงชีพ เช่น ตัวละครเจ็ดจ่าที่รู้จักพึ่งตนเองด้านการเลี้ยงชีพ ด้วยการนำท่อนไม้ใหญ่ไปปาซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้โดยทั่วไป มาสร้างเป็นเรือลำใหญ่แล้วเข้าแข่งขันการแข่งเรือกับพระราชฯ สุดท้ายเจ็ดจ่าก็ได้รับชัยชนะ

กู่จะทำเรือใหญ่ สักลำหนึ่งไซ้   เทียวท่องชลธาร
พอได้รักษา   ข้าวปลาอาหาร   ให้หายรำคาญ   เคืองขุ่นขุ่นใจ
(เจ็ดจ่าคำกาพย์ : 405)

1.1.1.4 การมีสำนึกในทางศีลธรรม คือ การมีสำนึกในหลักของความประพฤติที่ดีที่ชอบ เช่น ไม่ผิดศีลห้า ดังเรื่องจันทาคาดคำกาพย์ ตอนที่จันทาคาดเดินทางไป

โนปาได้ช่วยเหลือนางพรหมจารีที่ถูกสามีลอยแพมา ในช่วงที่นอนด้วยกันกลางป่านางพรหมจารีเสนอตัวเป็นภรรยาของจันทาคาด แต่จันทาคาดปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่านางมีสามีแล้ว ดังตัวอย่าง

ผู้เจ้ายังอยู่	จะมาจู่ลู่	พี่ไม่หาญทำ	
ผ่วนางค้ำคา	ปิ่นเวรกรรม	การเมรุนทำ	นั้นไซ้พอดิ

(จันทาคาดคำกาพย์ : 109)

1.1.1.5 ความขยันหมั่นเพียร คือ ความพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่าง ต่อเนื่อง ด้วยความอดทน ไม่ท้อถอยเมื่อพบอุปสรรค ควบคุมการใช้สติปัญญาแก้ปัญหา จนเกิดผลงานสำเร็จ ดังตัวละครสุบินที่มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน จนพบแต่ความสุขความเจริญ ดังนี้

เรียนฝ่ายวิสุตนา	อุดสำหเพียรทูกราตรี
สำหรับดับอินทรีย์	ให้เห็นโทษในรูปรกาย
ปราศจากรูปนามธรรม	อยู่เป็นสุขแสนสบาย
สูงศรีไม่มีระคาย	ให้เห็นโทษในรูปรกาย

(สุบินคำกาพย์ : 62)

1.1.1.6 ความมีระเบียบวินัย คือ การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ข้อ บังคับและข้อปฏิบัติของสถานศึกษา สังคมและประเทศด้วยความเต็มใจและตั้งใจ ทั้งยังรู้จัก แบ่งเวลาในการทำงานและปฏิบัติตามเวลาที่นัดหมาย เช่น พฤติกรรมของพหุลวิชัยควาที่มี ระเบียบวินัยในการเรียน โดยเรียนตามเวลาที่กำหนด ไม่ปล่อยปละละเลย สุดท้ายก็ประสบ ความสำเร็จในชีวิต ดังปรากฏในข้อความว่า

จะเล่าอะไร	อาศัยน้ำใจ	ไม่ละปะละหนี	
เข้าคำรำไป	แต่ในวิธี	สารานี้มี	ว่าไปใจจำ

(เสื่อโค กกาคำกาพย์ : 103)

1.1.1.7 การมีปัญญา รู้ชัด คือ การมีความรู้ที่กระจ่างชัด ถูกต้อง ซึ่งเกิด การศึกษาเล่าเรียน การสังเกต การสนทนา หรือการอ่านตำรา ผู้ที่มีปัญญาจะคิดเป็นเหตุ เป็นผล สามารถทำความเข้าใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ตัวละครวรพินธ์ที่ใช้ปัญญา

แก้ปริศนาที่ซ่อนอยู่ในข้อความที่ว่า “แก้วที่อยู่ในท้องโคหาเงาไม่พบ ถ้าจะเอาให้เอาอุจจาระ ฎุมราทำเป็นเสาชง เอาทองแดงแล้วดำติดที่ปลายเสาชงค้ำับดวงแก้ว” พระวรพินธ์แก้ได้ว่า แก้วอยู่ในท้องโค คือ ตำราศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในถ้ำ อุจจาระฎุมราทำเป็นเสาชง คือ เอา ขี้ผึ้งมาทำเป็นเทียน เอาทองแดงแล้วดำติดที่ปลายเสาชงค้ำับดวงแก้ว คือ จุดเทียนให้แสงสว่างแล้วค้ำับบูชาแก้วผู้เป็นเจ้าของตำรา สุดท้ายก็สามารถเอาตำรามาได้

1.1.1.8 ความมีสติรอบคอบ คือ มีสติ รู้จักไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ระวังเหตุการณ์ข้างหน้าข้างหลังอยู่เสมอ เช่น เรื่องพญาหงส์คำกาพย์แสดง ความมีสติรอบคอบของพญาหงส์ตอนหนึ่งว่า วันหนึ่ง พระมเหสีของพญาหงส์มาเล่าให้ พญาหงส์ฟังว่าเจ้าเมืองเระนะสาสั่งให้นายพรานขุดสระเพื่อให้บรรดาหงส์มาเล่นน้ำ โดยหวัง ให้เป็นทาน พญาหงส์พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่าน่าจะเป็นแผนลวงของเจ้าเมือง เพราะไม่เคยเกิดเรื่องนี้มาก่อน ดังความว่า

เราอยู่ในไพรป่า	ช้านานมารู้เท่าไร
ไม่เห็นจักมีใคร	ขุดสระได้ให้เป็นทาน
	(พญาหงส์คำกาพย์ : 397)

1.1.1.9 ความพอเพียง คือ การใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควร พอประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อ การปลูกฝังเรื่องนี้ปรากฏอย่างสม่ำเสมอ เช่น เรื่องสุทธิกรรมชาดกคำกาพย์ แสดงพฤติกรรมที่พอเพียงของสุทธิกรรมที่ใช้ชีวิตอย่าง สมถะ เรียบง่าย เมื่อบิดาเสียชีวิตก็ยกเรือกสวนไร่นา แก้วแหวนเงินทอง รวมทั้งข้าทาสนบวรา ให้เป็นทาน เหลือไว้เพียงประทังชีวิตเท่านั้นดังที่ว่า “ไว้แต่พอได้เลี้ยง ชีวิตไปเบื้องหน้านาน” (สุทธิกรรมชาดกคำกาพย์ : 407)

1.1.1.10 ความอดทนอดกลั้น คือ การยอมรับความยากลำบากที่เกิดขึ้น ไม่ท้อถอย และรู้จักรักษาอารมณ์ของตน เช่น ตัวละครจันทาคาที่แม้จะมีหญิง 3 คนมานอน ทอดสะพานให้ก็สามารถระงับอารมณ์ได้ ดังที่หญิงทั้งสามกล่าวกับบิดาของนางว่าจันทาคา ไม่เคยคิดลวนลามพวกนาง ดังปรากฏในข้อความว่า

เข้านอนให้ซิด	ข้าแก่ล้งสะกิด	ท่าสนทิตชิดชวน
เจ้าผินหลังให้	มิได้ลามลวน	ที่จะยิววน ในกามโลภภัย
		(จันทาคาคำกาพย์ : 101)

1.1.1.11 ความรับผิดชอบในหน้าที่ คือ การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียร ทั้งหมั่นปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น เช่น สุนัขที่มีหน้าที่เรียนหนังสือก็ตั้งใจเรียน ทั้งเคารพและเชื่อฟังผู้สอน คอยปรนนิบัติรับใช้และแสดงน้ำใจต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกัน จนเป็นที่รักของทุกคน ดังนี้

ดูแลทั่วทั้งวัด	เจ้าปฏิบัติรักษาสงฆ์
ภิกษุทุกทุกองค์	มีความรักความเมตตา
	(สุนีนคัมภำพย์ : 61-62)

1.1.1.12 ความสัตย์สุจริต คือ การประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ไม่อคติ ทั้งต่อคนและต่อหน้าที่ เช่น เรื่องพระรถเมรีคัมภำพย์แสดงคุณธรรมจริยธรรมด้านนี้ของพระรถตอนหนึ่งว่าพระรถเคยให้สัญญาแก่พระนางกัณฐิ (นางเมรี) ว่าเมื่อนายมารักชาวดวงตามารดาและป้าของตนจนหายดีแล้วก็จะกลับมาหานางภายใน 7 วัน พระองค์ก็ทำตามที่ได้พูดไว้

ถ้าผิดพูดสิทธิ์ขาด	มุสาวาทายไม่หาย
อย่ากลัวแมนต์ตาย	สัญญาอย่าให้เสียวาจา
	(พระรถเมรีคัมภำพย์ : 232)

1.1.2 หลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีดังนี้

1.1.2.1 ความมีน้ำใจ คือ ความเอื้ออาทร รู้จักหวังดีต่อผู้อื่น และรู้จักยื่นไมตรีให้โดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น ตัวละครจันทาคาดแสดงน้ำใจชุบชีวิตยักษ์ให้รอดพ้นจากความตาย ชุบชีวิตนายบุตรนายเรือสำเภาที่ถูกเสือกัด ชุบชีวิตนางเทวธิดาสังคา พระธิดาแห่งเมืองอินทปัทม์ ชุบชีวิตพญานาค ชุบชีวิตวิทยากร และช่วยเหลือชาวบ้านชาวเมืองที่ได้รับเดือดร้อนอยู่เสมอ ดังตัวอย่างการช่วยพราหมณ์ 2 คนที่ได้รับเดือดร้อนจากกระสือโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนี้

จึงเจ้าว่าเล่า	ตัวของข้าเจ้า	มิได้ปองปูน
ซึ่งยกธิดา	เอามาแทนคุณ	เราจะเอาบุญ มาช่วยแก้ไข
		(จันทาคาดคัมภำพย์ : 88)

1.1.2.2 ความกตัญญูทเวท คือ การรู้คุณแล้วตอบสนองคุณทั้งต่อบุคคล ต่อสัตว์ หรือต่อสิ่งแวดล้อมที่มีบุญคุณต่อตน เช่น ตัวละครบ๊องครอกที่แสดงความกตัญญูทเวทที่ออกตามหาบิดามารดาที่พลัดพรากจากกัน โดยไม่คำนึงถึงความสุขส่วนตนที่ได้ครอง บ้านเมืองและได้อยู่กับหญิง อันเป็นที่รักหรือตัวละครพระรตที่เข้าแข่งขันชนไก่และเล่นสะบ้า เพื่อนำเงินมาเลี้ยงดูมารดาและญาติตั้งพระรถกล่าวกับนางทศนารีผู้เป็นภรรยาว่าแม่นมี ภรรยาสัก 100 คนก็จะไม่ทอดทิ้งบิดามารดา “แม่นตถยกายร้าย ข้าก็ไม่ทิ้งเสีย ได้สักร้อย เมีย ไม่เสียบิดมาร” (พระรถเมรีคำกาพย์:292)

1.1.2.3 ความเสียสละเพื่อส่วนรวม คือ การยอมเสียสละความสะดวกสบาย และยอมลำบากเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เช่น ตัวละครสุทธิกรรม พญาหงส์และสุบินที่ต่างเสียสละความสุขส่วนตนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่คนทั่วไป ส่วนพญาหงส์ยังยินยอมให้นายพรานจับตัวไปถวายเจ้าเมือง เพราะไม่ต้องการให้นายพราน ได้รับความเดือดร้อน ดังตัวอย่าง

พรานปล่อยให้เราไป	เอากำไรบุญคุณกัน
เราเห็นไม่เป็นธรรม	ลักทานไปไหนจะเป็นผล
พรานป่าพาเราไป	ถึงวังในพรมพล
โปรดนายให้เทียมคน	ไต่ยศศักดิ์ทั้งเงินทอง

(พญาหงส์คำกาพย์ : 402-403)

1.1.2.4 ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียง ประองตอง ร่วมใจกันปฏิบัติ งานโดยปราศจากการทะเลาะวิวาท ดังเรื่องนายตันคำกาพย์ ตอนที่นายตันจะแต่งงาน มี เพื่อนบ้านร่วมใจช่วยงานอย่างคับคั่ง จนงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี แสดงให้เห็นถึงความสามัคคี พร้อมเพรียงกัน ดังความว่า

พี่น้องทั้งชายชวา	วานเขามาตำข้าวสาร
พร้อมพรังลินทั้งบ้าน	มาช่วยการทั้งหญิงชาย
เพราะว่านายดาบอด	ทอดประโยชน์ไว้มากมาย
เงินทองพอหยิบได้	ฝ่ายมดหมอเพื่อนเข้าใจ
เพื่อนบ่าวราวสามสิบ	บ้างช่วยหยิบการร่วนไขว่
แบ่งปันให้กันไป	ช่วยกันบ้างข้างผู้หญิง

(นายตันคำกาพย์ : 490)

ตอนที่นายตันจะทำนา นายตันและภรรยาที่ยังร่วมแรงร่วมใจกันจูงวัวไปไถนา ดังความว่า “ผิวเมียคิดกัน ครั้นรุ่งอุทัย เจ้าชกวัวไป ส่งให้สักที” (นายตันคำกาพย์ : 223-225)

1.1.2.5 ความมีมนุษยสัมพันธ์ คือ การรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นกันเอง และเกิดสัมพันธ์ภาพที่ดี เช่น ตัวละครเจ็ดจามที่มีความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์ในกลุ่มชาวบ้านจนชาวบ้านรักใคร่เอ็นดู ต่างก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี “บางคนเรียกลูก บางคนเรียกหลาน ให้นั่งเรือขนาน แห่ตนด้วยพลัน” (เจ็ดจาคำกาพย์ : 405)

1.1.2.6 ความเป็นประชาธิปไตย คือ การเคารพในสิทธิของผู้อื่นการใช้เหตุผลและสติปัญญาในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล เช่น เรื่องเสือโค กาคำกาพย์ ตอนหนึ่งกล่าวถึงความเป็นประชาธิปไตยของตัวละครคาวีว่าหลังจากที่คาวีและพหลวิไชยได้รับการชุบตัวจากฤๅษีให้เป็นคนแล้ว ทั้งสองก็ออกเดินทางต่อไป เมื่อเดินทางมาถึงระยะหนึ่งพหลวิไชยก็ขออนอนพักผ่อนใต้ต้นไทร โดยมีคาวีเฝ้าระวังภัยให้ ครั้นพหลวิไชยตื่นขึ้นก็บอกน้องว่าจะไปหาน้ำที่ลำธารมาล้างหน้า คาวีอาสาหาน้ำไปหาน้ำมาให้ ต่อมาก็ไปพบกับยักษ์ที่อยู่ในสระน้ำนั้น คาวีฆ่ายักษ์ตายแล้วนำน้ำมาให้พี่ชาย การสังหารยักษ์ในครั้งนี้ล่วงรู้ไปถึงพระกรรมของพระราชาชนรินทรนคตะราช พระองค์สั่งให้ทหารไปตามหาผู้ฆ่ายักษ์ เมื่อพระราชาทราบคาวีฆ่ายักษ์ตายก็คิดจะยกพระธิดาให้คาวี แต่คาวีกลับมีความคิดที่เป็นประชาธิปไตยตอบว่าสิทธินี้ควรยกให้พหลวิไชย เพราะหากตนไม่อาสาไปตักน้ำให้พี่ชาย พี่ชายก็คงเป็นผู้สังหารยักษ์เสียเอง การจะให้พระธิดาแก่ตนจึงไม่สมควร พระราชาทรงชื่นชมพฤติกรรมของคาวีมาก สุดท้ายจึงตัดสินใจยกพระธิดาให้แก่พหลวิไชย

1.1.2.7 ความสุภาพ คือ ความเรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีสัมมาคารวะ ไม่วางอำนาจ มีมารยาท และวางตนเหมาะสม สืบเกิดจากพฤติกรรมของตัวละครทุกตัวที่มักจะแสดงความสุภาพกับผู้อื่นอยู่เสมอ เมื่ออยู่กับผู้หญิงก็จะไม่ลวนลาม เมื่ออยู่กับครูบาอาจารย์ก็แสดงความเคารพหรือเมื่ออยู่กับเจ้านายก็แสดงความเจียมตัว ไม่ตีตนเสมอท่าน เช่น เรื่องจันทาคาดคำกาพย์ จันทาคาดแสดงคุณธรรม จริยธรรมด้านนี้ตอนที่นางพรมหารีซึ่งถูกลอยแพไปส่งที่เมืองของนาง ต่อมาท้าวธรรมขันตีบิดาของนางพรมหารีมีรับสั่งให้ทั้งสองไปหาที่ห้องพระโรง เมื่อเห็นจันทาคาดก็ชักชวนให้จันทาคาดนั่งบนบัลลังก์เคียงข้างนางพรมหารี แต่จันทาคาดปฏิเสธโดยให้เหตุผลถึงความไม่เหมาะสม อันเนื่องจากมีฐานะต่ำกว่า ท้าวธรรมขันตีทรงพอพระทัยเป็นอย่างมาก ดังนี้

ข้าพเจ้านี้ไซ้	ทุกตะเชยใจ	จึงไม่ลามลวน	
ครั้นจะขึ้นนั่ง	นั้นไม่บังควร	มิได้ลามลวน	นั่งเทียมกษัตรา
สมเด็จพระบาท	ว่าเจ้าจันทาคาด	รู้อัธยา	
จึงอุ้มเจ้าขึ้น	บนอาสนา	มีความเส่นหา	รักใคร่กุมาร

(จันทาคาดคำกาพย์ : 120)

หลักคุณธรรม จริยธรรมจากวรรณกรรมข้างต้นนี้ เยาวชนนำไปประยุกต์ในทั้งในชีวิตประจำวันได้โดยใช้ทั้งเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น เช่น หากมีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านการมีปัญญารู้ซึ้งก็จะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ช่วยเหลือผู้อื่น และช่วยพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าได้ หรือหากมีความคิดที่เป็นประชาธิปไตย จะช่วยกระตุ้นให้คนเคารพในสิทธิศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน ตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อกัน และเห็นผลสมควรที่ตนและผู้อื่นพึงมี ซึ่งช่วยให้เกิดธรรมาภิบาลขึ้นในสังคม ซึ่งหลักคำสอนเหล่านี้สอดคล้องกับหลักคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยทักษิณด้วย ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วันที่ 28 สิงหาคม 2518 เกี่ยวกับการมีปัญญาว่า “คนที่มีการศึกษาที่เรียกว่าเป็นผู้มีปัญญา ควรจะสามารถวินิจฉัยได้ว่า จะแก้ไขอย่างไร ข้อสำคัญควรจะต้องรอบคอบระมัดระวัง ที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ให้กระจ่างแจ้งทุกแง่มุม แล้วจัดการให้ถูกต้อง ถูกขั้นตอน ถูกเหตุผล ข้อที่พึงระมัดระวังอย่างยิ่ง คือการแก้ปัญหาโดยรีบเร่งด่วน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [20] รายละเอียดต่าง ๆ ผู้วิจัยจะกล่าวต่อไป

1.2 วิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรม คือวิธีการที่ผู้แต่งใช้เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนเข้าใจหลักคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครที่เด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งพบว่ามีดังนี้

1.2.1 การบอกคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครโดยตรง คือ การที่ผู้แต่งบอกพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครออกอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนทราบคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครทันที เช่น การบอกพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครสุทธิธรรมอย่างตรงไปตรงมาว่าเป็นคนขยันหมั่นเพียร เมื่อบิดาสอนก็นำคำสอนไปปฏิบัติตาม ดังตัวอย่าง

ท่านว่าผู้ใด	ได้วิชาใน	ครูบอกเล่าเรียน
ได้แล้วอย่างเน่ง	สิ่งใดให้เพียร	ถ้าคร้านพาเหียร เรียนเสียวิชา
ตัวข้าบพิตร	สู้เสียชีวิต	ไม่เสียสังจา
ทำตามพ่อสั่ง	ไว้ดังนี้หนา	ขอทูลทราบฝ่า ลอองฐลี

(สุทธิธรรมชาตกคำภาย : 453)

1.2.2 การเปรียบเทียบให้เห็นพฤติกรรมของผู้ที่มีและไม่มีคุณธรรม จริยธรรมแบบคู่ขนาน คือ การนำพฤติกรรมของตัวละครเอกที่มีคุณธรรม จริยธรรมมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของตัวละครที่ไร้คุณธรรม จริยธรรมเพื่อเน้นพฤติกรรมด้านบวกของตัวละครเอกให้เด่นชัดยิ่งขึ้น โดยผู้แต่งแสดงผลที่ได้รับควบคู่กันไปด้วย เพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านเลือกที่จะปฏิบัติหรือไม่เลือกปฏิบัติเมื่อรับรู้ผลที่จะได้รับ เช่น เรื่องเสือโค กา คำภาย ผู้แต่งนำพฤติกรรมของตัวละครแม่โค ลูกโคและลูกเสือมาเปรียบเทียบกับตัวละครแม่เสือ โดยกำหนดให้ตัวละครแม่โค ลูกโค และลูกเสือเป็นตัวละครที่มีคุณธรรม จริยธรรมคือมักแสดงน้ำใจต่อผู้อื่นอยู่เสมอ ดังที่แม่โคที่ให้ลูกเสือดื่มนมเมื่อเห็นว่าหิวนม ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเสือเป็นสัตว์ล่าเนื้อ ส่วนลูกโคกับลูกเสือกก็รักใคร่สามัคคีกัน ทั้ง ๆ ที่ธรรมชาติของสัตว์ทั้ง 2 ชนิดนี้ไม่ถูกกัน นอกจากนี้ ลูกเสื่อยังเป็นผู้กตัญญูรู้คุณต่อแม่โคด้วย เมื่อเห็นว่าแม่โคมีน้ำใจให้นมก็รักใคร่แม่โคประดุจแม่ของตนเอง ผลของความดีนี้ส่งผลให้ลูกโคกับลูกเสือได้รับการชุบชีวิตให้เป็นมนุษย์ ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากคนทั่วไป ได้แต่งงานกับธิดาภคินีซึ่งเป็นหญิงที่ดี และได้ปกครองบ้านเมืองในเวลาต่อมา ในขณะที่ตัวละครคู่ตรงข้ามคือตัวละครแม่เสือเป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมตรงกันข้ามกับตัวละครข้างต้น เช่น ไม่รักลูก ไม่มีน้ำใจ และไม่รักษาคำพูด สุดท้ายจึงถูกฆ่า

1.2.3 การจัดให้มีบุคคลที่นำเชื่อถือช่วยวิจารณ์และแก้ไขข้อบกพร่องด้าน

คุณธรรม จริยธรรม คือ การให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งที่อยู่สูงกว่าหรือน่าเคารพเลื่อมใส (อาจเป็นบิดามารดา ผู้อาวุโส หรือครูบาอาจารย์) ทำหน้าที่วิจารณ์ข้อบกพร่อง พร้อมทั้งช่วยแก้ไขข้อบกพร่องด้านคุณธรรม จริยธรรมของตัวละคร วิธีนี้อาจช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเยาวชนเช่นเดียวกันและยังมีข้อบกพร่องอยู่คิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหมือนตัวละครเอกในเรื่อง เมื่อตระหนักว่าการมีคนดีมาช่วยวิจารณ์และแก้ไขข้อบกพร่องมีแต่เกิดผลดีต่อตน เช่น ได้รับการยกย่องสรรเสริญ และมีแต่คนรัก ดังเรื่องสุทธิกรรมชาตกคำภายี บิดาของสุทธิกรรมเห็นว่าสุทธิกรรมคบแต่มิตรชั่ว จึงช่วยวิจารณ์ให้เห็นว่าการมีมิตรชั่วมีแต่ส่งผลร้ายต่อการดำเนินชีวิต ต่อมาจึงช่วยแก้ไขพฤติกรรมด้วยการพาสุทธิกรรมไปพิสูจน์มิตรของสุทธิกรรมแต่ละคน โดยให้เจ้าพนักงานล่ามโซ่สุทธิกรรมไว้ ทำประหนึ่งว่าทำความผิดร้ายแรงจะต้องถูกประหารชีวิตเมื่อมิตรทั้ง 150 คนของสุทธิกรรมเห็นเพื่อนได้รับความเดือดร้อนก็ไม่คิดช่วยเหลือพากันวิ่งหนี เพราะกลัวว่าจะได้รับโทษทางอาญาไปด้วย การสร้างสถานการณ์ครั้งนี้ช่วยให้สุทธิกรรมได้รับบทเรียนเรื่องการคบเพื่อนมากยิ่งขึ้น สุดท้ายจึงเลิกคบมิตรชั่วดังที่ว่า “สุทธิกัมเมื่อมาถึงเรือน ไม่มกจะคบเพื่อน ตั้งสัจจันยัตระมัดองค์” (สุทธิกรรมชาตกคำภายี : 400-402)

1.2.4 การยกย่อง ชมเชยและให้รางวัลสำหรับการประพฤติดีมีคุณธรรม

จริยธรรม คือ การกำหนดให้คนและสังคมใช้คำพูดหรือให้สิ่งของเพื่อตอบแทนการทำดีของเยาวชน กลวิธีนี้ช่วยกระตุ้นให้เยาวชนเห็นว่าหากทำดียอมได้รับผลดีตามมา เช่น มีคนยกย่องสรรเสริญหรือให้รางวัล ซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น การยกคนดีให้เป็นรางวัล การยกเมืองหรืออสังหาริมทรัพย์ให้ และการให้ของมีค่าอื่น ๆ ดังเรื่องวรวงศ์คำภายี ท้าวผศศาคู่เป็นเจ้าเมืองมอเมืองผศศาคและยกพระธิดาให้แต่งงานกับพระวรวงศ์เพื่อตอบแทนที่พระวรวงศ์ช่วยฆ่ายักษ์ หรือเรื่องจันทาคาคคำภายี พญานาคให้แก้ววิเศษแก่จันทาคาคที่ช่วยชุบชีวิตตน นอกจากรางวัลข้างต้นแล้ว ผลแห่งการทำดีคือการได้รับความรักความเมตตาจากคนรอบข้าง และมีผู้ที่พร้อมจะช่วยเหลืออยู่เสมอ

1.2.5 การสร้างกฎเกณฑ์หรือสถานการณ์เพื่อเน้นย้ำพฤติกรรมด้านคุณธรรม

จริยธรรม คือ การที่ผู้แต่งกำหนดเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กิจกรรม หรือสถานการณ์บางอย่างเพื่อเน้นย้ำพฤติกรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมของตัวละคร วิธีนี้ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครที่เด่นชัดยิ่งขึ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้แต่งสร้างขึ้น ดังเรื่องพระรถคำภายี นางยักษ์แปลงได้สร้างเงื่อนไขให้พระรถไปหาญาติที่ชื่อม่วงหาว

มະนาวโห่จากเมืองยักษ์มารักษานางภายใน 7 วัน พระรตรีบปากว่าจะกลับมาภายในเวลา
ที่กำหนด สุดท้ายก็ทำตามทีพูด แสดงให้เห็นถึงคุณธรรม จริยธรรมด้านการรักษาความสัตย์
เป็นอย่างดี หรือเรื่องพระวรวรินทร์คำก่าพย์มีการกำหนดกิจกรรมเพื่อเน้นย้ำสติปัญญาของ
พระวรวรินทร์ ด้วยการสร้างปริศนาขึ้นเพื่อให้พระวรวรินทร์แก้ สุดท้ายพระวรวรินทร์ก็แก้ไขจนได้
ตำรา แสดงให้เห็นว่าการมีปัญญาเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต

2. เปรียบเทียบหลักคุณธรรม จริยธรรมในวรรณกรรมกับนโยบายต่าง ๆ ในสังคม

เมื่อเปรียบเทียบหลักคุณธรรม จริยธรรมในวรรณกรรมกับนโยบายตามแนวพระบรม
ราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และนโยบายของมหาวิทยาลัยทักษิณ (พ.ศ.
2555-2556) ก็พบว่าหลักคุณธรรม จริยธรรมต่าง ๆ ล้วนสอดคล้องกับนโยบายทางสังคมเป็น
อย่างดี ดังตาราง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบหลักการ จริยธรรมในวรรณกรรมกับนโยบายต่าง ๆ ในสังคม

หลักการ จริยธรรมในวรรณกรรม	หลักการ จริยธรรมแนวพระบรมราชาชา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	หลักการ จริยธรรมจากนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของหน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัยทักษิณ
1. หลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง 1. การไม่เรอแง 2. ความเชื่อมั่นในตนเอง 3. การพึ่งตนเอง 4. การสำนึกในศีลธรรม 5. ความมีศรัทธา 6. ความซื่อสัตย์ 7. ความมีระเบียบวินัย 8. การมีปัญญา 9. ความพอเพียง 10. ความอดทนอดกลั้น 11. ความรับผิดชอบในหน้าที่ 12. ความสัตย์สุจริต	การมีเมตตา ใฝ่รู้ และศรัทธาในกิจที่ทำ กล่าวถึงจะปฏิบัติไปตามความถูกต้อง การพึ่งตนเอง มีศีลธรรมที่ต่าง ความมีสติ รอบคอบ ไม่ประมาท ความซื่อสัตย์ และซื่อสัตย์ การมีวินัย ความมีปัญญา รู้คิดในทางที่ถูกต้อง ความประพฤติดี ไม่ทำผิด ความอดทนอดกลั้น ไม่ท้อถอย ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ ความสัตย์สุจริตจริงใจ	ความสนใจใฝ่รู้ (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความเชื่อมั่นในตนเอง (มหาวิทยาลัย) การพึ่งตนเอง (มหาวิทยาลัย+รัฐ) การรักษาศีลห้า มีศีลธรรม ละอายและเกรงกลัวต่อบาปตามหลักศาสนา (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความรอบคอบ ระมัดระวัง (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความซื่อสัตย์ (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความมีระเบียบวินัย (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความมีสติ มีปัญญา รู้คิด รู้ทำ (รัฐ) ความประพฤติดี พอเพียง รู้จักออม (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความอดทน เข้มแข็งทั้งกายและใจ (รัฐ) ความรับผิดชอบ สำนึกในหน้าที่ (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความสัตย์สุจริต รักษาความสัตย์ (มหาวิทยาลัย+รัฐ)
2. หลักคุณธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม 13. ความมีน้ำใจ 14. ความเมตตา 15. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม 16. ความสามัคคี 17. ความมีเมตตา 18. ความเป็นประชาธิปไตย 19. ความสุภาพ	ความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปรารถนาดีต่อกัน ความเมตตา ความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบ คำนึงถึงส่วนรวม ความสามัคคี การประสานสัมพันธ์ การเอื้อเฟื้อและเสียสละต่อกัน ความสุภาพ ไม่ประมาท มีสัมมาคารวะ	ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เอื้ออาทร ห่วงดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน(มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความเมตตา(รัฐ) ความเสียสละ คำนึงถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (มหาวิทยาลัย+รัฐ) ความสามัคคี (มหาวิทยาลัย) ความมีเมตตา(รัฐ) ความเป็นประชาธิปไตย (มหาวิทยาลัย) ผู้เกี่ยวข้อง(รัฐ)

การศึกษาเปรียบเทียบข้างต้นสรุปได้ว่าหลักคุณธรรม จริยธรรมในวรรณกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายต่าง ๆ ในสังคม คือ หลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง ได้แก่ 1.การใฝ่เรียนรู้ 2.ความเชื่อมั่นในตนเอง 3.การพึ่งตนเอง 4.การมีสำนึกในศีลธรรม 5.ความมีสติรอบคอบ 6.ความขยันหมั่นเพียร 7. ความมีระเบียบวินัย 8.การมีปัญญา รู้ซัด 9.ความพอเพียง 10.ความอดทนอดกลั้น 11. ความรับผิดชอบในหน้าที่ และ 12. ความสัตย์สุจริต และหลักคุณธรรม จริยธรรม สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ 13.ความมีน้ำใจ 14.ความกตัญญูต่อกัน 15.ความเสียสละเพื่อส่วนรวม 16.ความสามัคคี 17.ความมีมนุษยสัมพันธ์ 18.ความเป็นประชาธิปไตย และ 19.ความสุภาพ ทำให้เห็นว่ากวีสมัยโบราณมีกรอบวิธีคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน ซึ่งน่าจะนำแนวคิดมาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยคนในปัจจุบันน่าจะสืบทอดวิธีคิดมาจากคนในสมัยโบราณอีกชั้นหนึ่ง เขาจะสามารถนำพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะทันสมัยสอดคล้องกับคำสอนในปัจจุบัน

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมจากวรรณกรรม ทำให้เห็นว่าแม้วรรณกรรมทุกชนิด: วรรณกรรมคัดสรรจำนวน 13 เรื่องนี้แต่งในสมัยโบราณ แต่ทั้งหลักและวิธีการสอนล้วนทันสมัย น่าสนใจ มี 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ หลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การใฝ่เรียนรู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง การมีสำนึกทางศีลธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย การมีปัญญา รู้ซัด ความรอบคอบ ความพอเพียง ความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบในหน้าที่ และความสัตย์สุจริต และหลักคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ความมีน้ำใจ ความกตัญญูต่อกัน ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย และความสุภาพ ส่วนวิธีการสอนคุณธรรม จริยธรรม พบว่าผู้แต่งใช้ 5 วิธี ได้แก่ การบอกคุณธรรม จริยธรรมของตัวละครโดยตรง การเปรียบเทียบให้เห็นพฤติกรรมของผู้ที่มีและไม่มีคุณธรรม จริยธรรมแบบคู่ขนาน การกำหนดให้มีบุคคลที่น่าเชื่อถือช่วยวิจารณ์และแก้ไขข้อบกพร่องด้านคุณธรรม จริยธรรม การให้คนและสังคมกล่าวยกย่องชมเชยและให้รางวัลสำหรับการประพฤติดีมีคุณธรรม จริยธรรม และการสร้างกฎเกณฑ์หรือ

สถานการณ์เพื่อเน้นย้ำพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับหลักคุณธรรม จริยธรรมในวรรณกรรมกับนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาล ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) รวมถึงนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของมหาวิทยาลัยทักษิณ (พ.ศ. 2555-2556) แล้วก็พบว่ามีความ สอดคล้องกันเป็นอย่างดี พิสูจน์ให้เห็นว่าหลักคุณธรรม จริยธรรมจากรวรรณกรรม ซึ่งแต่ง ก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะยังทันสมัยอยู่เสมอ สะท้อน ให้เห็นว่าการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรมมีมานานแล้ว กวีสมัยโบราณมีกรอบวิธีคิดเรื่อง คุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน ซึ่งนำมาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ประเพณีและ วัฒนธรรมของสังคมไทย โดยคนในปัจจุบันน่าจะสืบทอดวิธีคิดมาจากคนในสมัยโบราณอีก ชั้นหนึ่ง เพียงแต่มีการปลูกฝังกันอย่างเข้มข้นมากยิ่งขึ้นในสังคมปัจจุบัน อันเนื่องจากปัญหา ของสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนและสังคมไม่ว่าอดีตหรือปัจจุบันต่างก็ต้องการ เห็นภาพลักษณ์ของคนดีที่อยู่ในกรอบระเบียบที่ติงาม รู้จักหน้าที่ ไม่สร้างปัญหาและเป็น ภาระให้แก่สถาบันครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ตลอดจนสถาบันชาติ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งช่วยนำพาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ทำให้เห็นว่าแม้สังคม จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ความคาดหวังต่อเยาวชนของคนในสังคม (ไม่ว่า จะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน) ก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จึงยังคงมีการนำเสนอหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะเห็นว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ และเหมาะสมที่จะ นำไปปลูกฝัง-ส่งเสริม-กล่อมเกลายาวชนต่อไป และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมก็น่าจะยังคงมีอยู่ トラบใดที่ปัญหาทางสังคมยังทวีความรุนแรงโดย เยาวชนสามารถนำแบบอย่างด้านดีของตัวละครไปประพฤติปฏิบัติและ/หรือนำแบบอย่าง ด้านลบไปตัดเตือนผู้อื่นไม่ให้ประพฤติปฏิบัติได้

การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของมนุษย์ล้วนพบกับอุปสรรคหรือด้าน ทดสอบก่อนที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต การที่จะผ่านด้านทดสอบได้นั้นจำเป็นต้องมี คุณธรรม จริยธรรมด้านต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน ทั้งการมีคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการพัฒนา ตนเอง และคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้พบแต่ความสุข ความเจริญ เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง การมีคนยกย่องสรรเสริญ การประสบผลสำเร็จ

ทั้งด้านการเรียน การทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยคนและสังคมเองก็สามารถนำวิธีการดังกล่าวไปปรับใช้ เพราะมีความทันสมัยเช่นเดียวกัน โดยวิธีการสอนคุณธรรม จริยธรรมอย่างตรงไปตรงมาเป็นวิธีการที่ปรากฏมากที่สุด อาจเพราะเข้าใจง่าย สื่อสารกับผู้อ่านผู้ฟังโดยตรง รองลงมาคือการกล่าวยกย่อง ชมเชยและให้รางวัล วิธีการนี้น่าจะช่วยให้ผู้ที่ทำดีมีกำลังใจในการประพฤติต่อไป และโน้มน้าวให้ผู้คิดชั่วคิดกลับตัวเมื่อเห็นคนทำดีแล้วได้ดี

เอกสารอ้างอิง

- [1] ขวน เพชรแก้ว และคณะ. (2549). **วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัตสรร**. 13 เล่ม. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- [2] สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก. (2554). **คู่มือการจัดกิจกรรมด้วยสื่อสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม : วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ : สำนักฯ.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559**. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf>.
- [4] ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2544). **คำพ่อสอน ประมวล พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.
- [5] อุดม หนูทอง. (2528). **รายงานการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทคำสอน**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- [6] เสริมศรี อนันตพงศ์. (2540). **ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [7] สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2545). **จริยธรรมในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทานประโลมโลก**. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- [8] สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2548). **สังเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมจากวรรณกรรมมุขปาฐะในจังหวัดนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

- [9] ทิศนา แคมมณี. (2556). “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ”, ใน **คุณธรรมและจริยธรรมไม่มีขาย สังคมจะมีได้ต้องช่วยกัน**, 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- [10] สุพจน์ ไข่มุกดี. (2556). “หลักธรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม”, ใน **คุณธรรมและจริยธรรมไม่มีขาย สังคมจะมีได้ต้องช่วยกัน**, 45-48. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- [11] โกวิท ประวาลพุกษ์ และภณิดา คูสกุล. (2549). “พัฒนาการของจริยศึกษา”, ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา จริยศึกษา**, 6-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [12] สดศรี สัตยธรรม. (2556). “คุณธรรมของนักการเมืองและนักบริหาร”, ใน **คุณธรรมและจริยธรรมไม่มีขาย สังคมจะมีได้ต้องช่วยกัน**, 55-56. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- [13] ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแห่งแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (มหาชน). (2552). **ทำดีตามรอยพ่อ ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจในการทำมาดีตามรอยพระยุคลบาท**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแห่งแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (มหาชน).
- [14] ไกรยุทธ ธีรตยาสินันท์. (2531). **แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [15] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **ในกระแสพระราชดำรัส แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของคนไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สมศ.)
- [16] ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. (2554). **ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของคสช.** สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2558, จาก http://www.mnre.go.th/ewt_news.php.

- [17] วินัย วงศ์ใหญ่. (2557). “การจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”, เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการพัฒนาคณาจารย์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าสู่ประชาคมอาเซียน. (1-38).
วันที่ 6-8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557.
- [18] มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2556). โครงการส่งเสริมนักเรียนคุณธรรม จริยธรรม และประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่สังคม. อุดสำเนา.
- [19] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). (ร่าง) กรอบแนวทางการประเมินคุณธรรมของผู้เรียน. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.kanchit.net/knowledge/6/7.pdf>.
- [20] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ.